

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1595

FCR Sertifika No | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 970

Kitap Adı: İsm-i Tafdil Kalıplarının Kur'ân-ı Kerim'de Kullanımı

Book Title: The Usage of the Forms of Comparative and Superlative in the Quran

ISBN: 978-625-5576-24-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255576248

Yazar | Author: Hatice Kübra ÖZCAN | orcid.org/0009-0007-6944-8670

Kurum | Institution: Bülent Ecevit Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01dvabv26

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 140

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika No: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: CF/HRAC | Dilbilim / Dinî metin dili çalışmaları | Linguistics / Language: religious texts

BISAC: LAN009000 | Dil Sanatları ve Disiplinleri / Dilbilim / Genel | Language Arts & Disciplines / Linguistics / General

THEMA: CF | Dil ve dil çalışmaları | Language and linguistics

LC: PJ6307 | Arapça dilbilimsel yapı: Morfoloji ve söz dizimi | Arabic language – Morphology and syntax

Atıf Bilgisi | Cite as: Özcan, Hatice Kübra. *İsm-i Tafdil Kalıplarının Kur'ân-ı Kerim'de Kullanımı*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

**İSM-İ TAFDÎL KALİPLARININ
KUR'ÂN-I KERİM'DE
KULLANIMI**

Hatice Kübra ÖZCAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Hatice Kübra ÖZCAN

İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2012 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden lisans derecesini aldı. 2013 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2015 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı'nda "İsm-i Tafđil Kalıplarının Kur'ân-ı Kerim'de Kullanımı" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2023 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı'nda "Ömer Neseff'nin Tefsirinde Belagat İlmi Bağlamında Dil-Kelâm İlişkisi" başlıklı teziyle doktora derecesini aldı. Halen Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Doktor Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

She was born in Istanbul, where she completed her primary and secondary education. In 2012, she received her bachelor's degree from the Faculty of Theology at Uludağ University. In 2013, she was appointed as a Research Assistant at the Faculty of Theology, Bülent Ecevit University. She completed her master's degree in 2015 at the Department of Arabic Language and Rhetoric, Faculty of Theology, Sakarya University, with her thesis titled "The Use of Elative Forms in the Qur'an." In 2023, she received her Ph.D. from the Department of Arabic Language and Rhetoric, Faculty of Theology, Marmara University, with a dissertation titled "The Relationship Between Language and Kalâm in the Context of Rhetoric in the Tafsir of Ömer Neseff." She is currently working as a Doctoral Research Assistant at the Faculty of Theology, Bülent Ecevit University.

Kitap Hakkında

İsm-i Tafdîl Kalıplarının Kur'ân-ı Kerim'de Kullanımı

Giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşan bu çalışma İslâm dininin temel kaynağı olan Kur'ân-ı Kerim'deki ism-i tafdîl kalıplarını tespit etmekte ve sıklıklarını göstermektedir.

Birinci bölümde hem sarf hem de nahiv ilminin konusu olan ism-i tafdîlin genel özelliklerine yer verilmektedir. İkinci bölümde ise Kur'ân-ı Kerim'de bulunduğu tespit edilen altmış iki farklı kökten türetilmiş yedi yüz altmış altı ism-i tafdîlin kökleri tek tek açıklanmakta morfolojik (sarf açısından), sentaktik (nahiv açısından), kullanım çeşitleri bakımından ele alınmakta ve sıklıkları verilmektedir. Ayrıca bu ism-i tafdîller âyetler ile örneklendirilmektedir.

Bu çalışma ile Kur'ân-ı Kerim'de yer alan ism-i tafdîllerin kullanım şekillerinin saptanması hedeflenmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de kaç tane ism-i tafdîl bulunmaktadır? Bu ism-i tafdîller neye göre en üstün ya da daha üstünlük anlamı ifade etmektedir? Hangileri daha sık kullanılmaktadır? gibi sorulara cevaplar aranarak ilahî vahiydeki ism-i tafdîller incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagatı; Kur'an-ı Kerim; Sarf; İsm-i Tafdîl; Sıklık

About the Book

The Usage of the Forms of Comparative and Superlative in the Quran

This study, consisting of an introduction, two main sections, and a conclusion, aims to identify the elative (ism al-tafdīl) forms found in the Qur'an -the primary source of Islam- and to determine their frequencies of use.

The first section discusses the general characteristics of the elative, which is a subject of both morphology (ṣarf) and syntax (naḥw). In the second section, the study analyzes a total of 766 elative forms derived from 62 different roots identified in the Qur'an. Each root is examined individually in terms of its morphological structure, syntactic usage, and contextual variations, along with the frequency of occurrence. These elative forms are also exemplified through relevant Qur'anic verses.

This research aims to determine how elative forms are used in the Qur'an. It seeks to answer questions such as: How many elative forms appear in the Qur'an? According to what criteria do these forms express superiority or preference? Which ones are used more frequently? Through these inquiries, the study investigates the function and significance of elative forms within divine revelation.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric; Quran; Morphology; Comparative and Superlative, Frequency

ÖN SÖZ

Hız. Peygamber'e indirilen ilahî vahyin dili olan Arapça, tarih boyunca üzerinde birçok araştırmalar yapılan bir saha olmuştur. İslâm âlimleri gerek Kur'ân-ı Kerim'i gerekse son gönderilen peygamberi daha iyi anlamak amacıyla Arap diline ayrı bir önem atfetmişlerdir. Arap olmayan müslümanlar kadar Arap olanlar da Kur'ân-ı Kerim'in kendine özgü i'câz üslubu üzerinde çalışmalarda bulunmuşlar, Kur'ân ilimleri ve belagat bu araştırmaların başlıcaları olmuştur.

Bu araştırma da Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılması ve tahlil edilmesi çabasına küçük de olsa bir katkı sağlama düşüncesiyle önce Arap dili ve gramerindeki ism-i tafdîl ele alınmış daha sonra Kur'ân-ı Kerim'de yer alan ism-i tafdîllerin kullanım sıklıkları incelenmiştir.

Bu çalışmayı üzerimdeki emeklerinin karşılıklarını hiçbir zaman veremeyeceğim annem ve babama ithaf ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
TABLO LİSTESİ.....	13
KISALTMALAR	14
GİRİŞ.....	15
Çalışmanın Konusu, Amacı, Kaynakları ve Yöntemi	15

BİRİNCİ BÖLÜM

İSM-i TAFDİLİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1. İsm-i Tafdilin Tanımı	21
1.2. İsm-i Tafdilin İfade Ettiği Anlamlar	21
1.3. İsm-i Tafdilin Yapılış Şartları ve Şekilleri	24
1.4. Nahiv Bakımından İsm-i Tafdil	26
1.4.1. Mücerred İsm-i Tafdil	26
1.4.2. Harf-i Tarifli İsm-i Tafdil	27
1.4.3. Muzâf Olan İsm-i Tafdil.....	28
1.5. İsm-i Tafdilin Ameli	29
1.5.1. Mamulünü Merfû Yapması	30
1.5.2. Mamulünü Mansub Yapması	31
1.6. İsm-i Tafdilin Harf-i Cer ile Müteaddi Olması.....	31
1.7. خیر ve شرّ Kelimelerinin İsm-i Tafdil Olarak Kullanılmaları... 32	

İKİNCİ BÖLÜM

İSM-i TAFDİLİN KUR'ÂN-I KERİM'DE KULLANIMI

2.1. Kur'ân-ı Kerim'de Yer Alan İsm-i Tafdiller.....	37
2.2. Kur'ân-ı Kerim'de Tespit Edilen İsm-i Tafdillerin Kök Anlamları ve Örnekleri	42
2.2.1. اذنى	42
2.2.2. خَيْرٌ.....	47
2.2.3. اَوَّلٌ.....	51

2.2.4. أَكْثَرُ.....	53
2.2.5. أَحْسَنُ.....	55
2.2.6. أَغْلَمُ.....	60
2.2.7. أَشَدُّ.....	62
2.2.8. أَكْبَرُ.....	63
2.2.9. أَقْرَبُ.....	66
2.1.10 أَظْلَمُ.....	68
2.2.11. أَغْلَى.....	69
2.2.12. أَوْلَى.....	70
2.2.13. أَحَقُّ.....	72
2.2.14. أَصْلُ.....	73
2.2.15. شَرٌّ.....	75
2.2.16. أَبْقَى.....	77
2.2.17. أَسْفَلَ.....	78
2.2.18. أَهْدَى.....	81
2.2.19. أَخْسَرُ.....	82
2.2.20. أَرْحَمُ.....	82
2.2.21. أَرْدَلُ.....	84
2.2.22. أَرْزَى.....	85
2.2.23. أَظْهَرُ.....	87
2.2.24. أَفْصَا.....	88
2.2.25. أَقْوَمُ.....	89
2.2.26. أَحَبُّ.....	90
2.2.27. أَسْوَأُ.....	91

2.1.28. أَشَقَى.....	92
2.2.29. أَعَزُّ.....	93
2.2.30. أَعْظَمُ.....	94
2.2.31. أَوْسَطُ.....	96
2.2.32. أَحْكَمُ.....	98
2.2.33. أَذْلُ.....	99
2.2.34. أَسْرَعُ.....	100
2.1.35. أَصْدَقُ.....	101
2.2.36. أَصْغَرُ.....	102
2.2.37. أَضْعَفُ.....	103
2.2.38. أَفْسَطُ.....	104
2.2.39. أَقَلُّ.....	105
2.2.40. أَكْرَمُ.....	106
2.2.41. أَمْثَلُ.....	107
2.2.42. أَوْفَى.....	108
2.2.43. أَثْقَى.....	109
2.2.44. وَثْقَى.....	110
2.2.45. يُسْرَى.....	110
2.2.46. أَجْدَرُ.....	111
2.2.47. أَحْرَضُ.....	112
2.2.48. أَحْصَى.....	113
2.2.49. أَخْزَى.....	114
2.2.50. أَخْفَى.....	114
2.2.51. أَذْهَى.....	116

2.2.52. أَرَبِي	116
2.2.53. أَشَقُّ	117
2.2.54. أَطْعَى	118
2.2.55. عُسْرَى	118
2.2.56. أَفْصَحُ	119
2.2.57. أَقْدَمُ	120
2.2.58. أَلَدُّ	121
2.2.59. أَمْرٌ	121
2.2.60. أَنْكَرُ	122
2.2.61. أَهْوَنُ	123
2.2.62. أَوْهَنُ	123
2.3. Kur'ân-ı Kerim'deki İsm-i Tafdillerin Nahiv Bakımından Sıklık Sıralaması	125
2.3.1. Haber Kullanımı	126
2.3.2. Mübteda Kullanımı	127
2.3.3. Fâil Kullanımı	128
2.3.4. Mef'ul Kullanımı	129
2.3.5. Sıfat Kullanımı	129
2.3.6. Mecrur Kullanımı	129
2.3.7. Zarf Kullanımı	129
2.3.8. Bedel Kullanımı	130
SONUÇ	131
KAYNAKÇA	133
DİZİN	137

TABLO LİSTESİ

Tablo: 1- İsm-i Tafdîlin Çekimi.....	24
Tablo: 2- Kur'ân-ı Kerim'deki İsm-i Tafdîllerin Sıklık Sıralaması	38
Tablo: 3- Kur'ân-ı Kerim'deki İsm-i Tafdîllerin Nahiv Bakımından Sıklık Sıralaması.....	125

KISALTMALAR

- a.s** : Aleyhisselâm
b. : Bin, İbn
Bk. : Bakın
Çev. : Çeviren
h. : Hicrî
Hz. : Hazreti
İFAV : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
Yayınları
SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Thk. : Tahkik Eden
vb. : Ve benzeri